

LBRIS

We know
books

LEONARDO PADURA

**Bărbatul care
iubea câinii**

Traducere din limba spaniolă și note
ILEANA SCIPIONE

LITERA
București

Havana, 2004

– Odihnește-te în pace! au fost ultimele cuvinte ale pastorului.

Fraza aceea ponosită, atât de impudic teatrală în gura personajului, și-a aflat întregul sens chiar în clipa precisă când, cu indiferentă îndemânare, groparii coborau sicriul Anei în mormântul deschis. Certitudinea că viața poate fi cel mai teribil iad și că odată cu înhumarea dispăreau pe veci toate poverile fricii și durerii m-a invadat ca o ușurare meschină, și m-am întrebat dacă nu invidiam cumva ultimul drum al soției mele spre tăcere, căci a fi mort, întru totul și cu adevărat mort, poate fi pentru unii starea cea mai asemănătoare binecuvântării lui Dumnezeu, cu care Ana încercase, fără prea mare succes, să mă încurce în ultimii ani ai chinuitei sale vieți.

De cum au așezat groparii lespeda și s-au apucat să aranjeze pe ea coroanele de flori ținute în mâini de prieteni, am întors spatele și am plecat, gata să scap de noi bătăi pe umăr și de bine știutele condoleanțe,

pe care ne simțim întotdeauna obligați să le recităm. Fiindcă în atari momente toate celelalte vorbe de pe lume își pierd rostul; doar formula desuetă a pastorului avea sensul ei, iar eu nu voiam să-l pierd. *Odihnă și pace:* asta primise Ana până la urmă, și asta doream și eu.

Când m-am așezat în Pontiac așteptând sosirea lui Daniel, mă știam în pragul leșinului și convins că, dacă amicul nu mă scotea din cimitir, n-aș fi putut nimeri ieșirea la viață. Soarele de septembrie încinsese capota mașinii, dar nu mă credeam în stare să merg altundeva. Cu puținele puteri ce-mi mai rămăseseră, am închis ochii ca să pot controla vertijul dezorientării și obose-
lii, pe când o sudoare acidă îmi luneca de pe pleoape și obraji, îmi curgea din axile, gât și brațe, mi se aduna pe spatetele încins de scaunul tapițat cu vinil, devenind curentul cald care se prelingea prin prăpastia picioarelor, căutând fântâna din pantofi. M-am întrebat dacă sudoarea fetidă și oboseala imensă n-aveau să fie pre-ludiul dezintegării mele moleculare, sau cel puțin al infarctului ce-avea să-mi pună capăt zilelor în minutele următoare, și mi s-a părut că ambele puteau fi soluții ușoare, chiar de dorit, deși, sincer, nedrepte: n-aveam dreptul să-mi oblig prietenii să suporte două funeralii în trei zile.

–Nu te simți bine, Iván? Întrebarea lui Dany, care privea pe fereastră, m-a făcut să tresar. Fir-aș al naibii, ia te uită cum transpiri...

–Vreau să plec de aici... Dar nu știu cum dracu' s-o fac...

–Hai că plecăm, amice, nu-ți face griji. Așteaptă un minut, cât să le dau câțiva pesos groparilor ăstora..., a zis și am primit din vorbele prietenului meu tâlcul pregnant al realității și vieții, care mi s-a părut ciudat și, hotărât lucru, nedeslușit.

Am închis iar ochii și am rămas nemișcat, asudând, până când mașina s-a pus în mișcare. Doar când aerul care intra prin fereastră a început să mă răcorească, am îndrăznit să deschid pleoapele. Înainte de-a ieși din cimitir am privit ultimele rânduri de morminte și mausolee lovite de soare, intemperii și uitare, moarte precum chiriașii lor, și (cu sau fără vreun motiv pentru a o face în clipa aceea) m-am întrebat iar de ce, dintre atâtea alte posibilități, unii oameni de știință de departe aleseseră tocmai numele meu pentru a-l pune celei care avea să fie a noua furtună tropicală din acel anotimp.

Deși până în acel punct al vieții am învățat (mai curând m-au învățat, și fără prea mare amabilitate) să nu mă-ncred în întâmplare, au fost prea numeroase coincidențele care i-au determinat pe meteorologi să decidă, anticipând cu câteva luni, că aveau să-i spună acelei furtuni Iván (nume care începe cu a noua literă din alfabetul limbii spaniole, masculin și niciodată folosit mai înainte cu atari scopuri). Fătul ce urma să fie Iván fusese zămislit ca o sumă de nori care să coboască lângă Cabo Verde, însă la doar câteva zile după aceea, gata botezat și devenit un uragan cu toate atributele, avea să se ițească în Caraibe, pentru a ne pune în devoratorul său vizor... Și veți vedea de ce consider că am motive chiar prea multe să cred că doar hazardul încâlcit a putut face ca acel ciclon, unul dintre cele mai feroce din istorie, să-mi poarte numele tocmai când un uragan se apropia de existența mea.

Chiar când Ana și cu mine știam încă de mult timp – poate prea mult – că sfârșitul ei era hotărât, nenumărații ani în care i-am târât bolile ne obișnuiseră să conviețuim cu ele. Dar anunțul că osteoporoza ei (provocată probabil de polinevrita avitaminoasă dezlănțuită în cei mai grei ani ai crizei din anii 1990) devenise în

cele din urmă un cancer de oase ne-a pus pe amândoi în fața evidenței unui deznodământ apropiat, iar pe mine, în fața macabrei constatări că doar un proiect încâlcit își putea asuma țelul de a-mi submina soția tocmai prin acea suferință.

De la începutul anului starea de sănătate a Anei se înrăutățea accelerat, chiar dacă agonia ei finală s-a dezlănțuit abia pe la jumătatea lui iulie, la trei luni după diagnosticul definitiv. Deși Gisela, sora ei, venea frecvent să-mi dea câte o mână de ajutor, practic a trebuit să renunț la serviciu pentru a o îngriji, iar în acele luni ambii am supraviețuit doar grație ajutorului dat de prieteni ca Dany, Anselmo sau medicul Frank, care treceau frecvent pe la micul nostru apartament din cartierul Lawton ca să ne ofere câte ceva din puținele provizii de care, pentru propria lor supraviețuire, făceau rost pe căile cele mai sinuoase. Dany s-a oferit, și nu doar o dată, să mă ajute cu Ana, dar eu l-am refuzat, căci durerea și mizeria sunt printre puținele lucruri care, împărțite cu cineva, cresc la nesfârșit.

Cele trăite între pereții fisurați ai apartamentului nostru au fost neînchipuit de deprimante, deși cea mai rea, în aceste împrejurări, a fost strania forță cu care trupul distrus al Anei s-a agățat de viață, chiar și contra propriei voințe a stăpânei lui.

În primele zile din septembrie, când uraganul Iván, ajuns deja la puterea sa maximă, încheia traversarea Atlanticului și se apropia de insula Granada, Ana a avut o neașteptată perioadă de luciditate, iar durerile i s-au ameliorat imprevizibil. Fiindcă, așa cum hotărâse ea, refuzaserăm internarea într-un spital, o vecină infirmieră și prietenul nostru Frank se angajaseră să-i administreze serurile și doza de morfină care o mențineau într-o letargie de spaimă. Văzându-i reacția, Frank m-a

avertizat că acela era epilogul și mi-a recomandat să-i dau infirmierei doar hrana pe care Ana ar cere-o, fără să insist asupra serurilor, și, atât timp cât nu se plângea de dureri, să nu-i administrez droguri, dăruindu-i astfel câteva zile finale de luciditate inteligentă. De parcă viața i-ar fi revenit la normal, o Ană cu câteva oase rupte și ochii larg deschiși a reînceput atunci să se intereseze de lumea din jur. Cu televizorul și radioul deschise, și-a fixat obsesiv atenția asupra drumului urmat de uraganul ce-și începuse dansul ucigaș în insula Granada, cu distrugerii și moartea a douăzeci de persoane. În acele zile, Ana mi-a ținut de câteva ori dizertații despre caracteristicile cicloului, unul dintre cele mai puternice intrate în cronică meteorologică, și i-a atribuit puterea exagerată schimbărilor climatice care afectau planeta, o mutație a naturii ce-ar putea distruge specia umană dacă nu s-ar lua măsurile necesare, mi-a comentat cu toată convingerea. Faptul că, deși muribundă, ea se gândea la viitorul celorlalți a fost încă o durere adăugată celor care deja mă copleșeau.

Pe când furtuna se apropia de Jamaica, intenționând vădit să intre în Cuba pe la răsărit, pe Ana a cuprins-o un soi de excitare meteorologică în stare s-o țină neîncetat într-o alertă și o tensiune de care scăpa doar când somnul ieșea învingător pentru două sau trei ceasuri. Toate așteptările ei se legau de aventurile lui Iván, de numărul morților pe care îi lăsa pe unde trecuse (unul în Trinidad, cinci în Venezuela, altul în Columbia, alți cinci în Republica Dominicană, cincisprezece în Jamaica, pe care îi număra pe degetele ei deformate) și, mai ales, de socotelile cu privire la ce-ar distruge dacă ar intra în Cuba prin oricare dintre punctele marcate sub conul posibilelor traiectorii deduse de specialiști. Ana trăia un soi de comunicare cosmică, în punctul

culminant al confluenței simbiotice dintre două organisme ce se știau destinate să se autodevoreze în termen de doar câteva zile, așa că am ajuns să mă întreb dacă nu cumva o înnebuniseră boala și medicamentele. M-am mai gândit și că, dacă uraganul nu trecea mai repede și Ana nu se calma, aveam să înnebunesc eu.

Etapa cea mai critică pentru Ana și, logic, pentru fiecare locuitor al insulei a debutat când Iván a nceput să-și plimbe vânturile puternice de circa două sute cincizeci de kilometri pe oră peste mările din sudul Cubei. Ciclonul avansa cu indolentă prepotență, de parcă ar fi ales, plin de perversitate, locul unde să coatească inevitabil spre nord și să împartă țara în două, lăsând în urmă o uriașă potecă de ruine și morți. Sufocându-se peste poate, cu simțurile conectate la aparatul de radio și la televizorul color pe care ni-l împrumutase un vecin, cu o mână pe Biblie și cu cealaltă pe câinele nostru, Truco, Ana a plâns, a râs, a blestemat și s-a rugat cu o putere ce nu era a ei. Peste patruzeci și opt de ore s-a menținut în starea aceea, urmărind tăcuta înaintare a lui Iván, ca și cum gândurile și rugăciunile ei erau obligatorii pentru ca uraganul să stea cât mai departe cu putință de insulă și să se oprească din aproape incredibilul său drum spre vest, pe care nu se hotăra să-l părăsească pentru a o lua spre nord, ca să distrugă țara, așa cum preziceau toate logicile: istorică, atmosferică și planetară.

În noaptea de 12 septembrie, când informațiile primite de la sateliți și radare și experiența unanimă a meteorologilor lumii dădeau ca sigur faptul că Iván se va îndrepta spre nord, iar cu rafalele-i aidoma berbecilor, valurile gigantice și loviturile date de ploile lui, își va afla bucuria în demolarea finală a Havanei, Ana mi-a cerut să dau jos de pe peretele camerei crucea

roasă din lemn negru pe care în urmă cu douăzeci și șapte de ani mi-o dăruise marea (crucea naufragiului) și să i-o pun la picioarele patului. Apoi m-a rugat să-i pregătesc o ciocolată foarte fierbinte și câteva felii de pâine prăjită cu unt. Dacă se întâmpla ceea ce trebuia să se întâmple, aceea avea să fie ultima ei cină, fiindcă tavanul rănit al apartamentului nostru n-avea să facă față forței uraganului și ea, inutil s-o mai spun, refuza să plece de acolo. După ce și-a băut ciocolata și a ronțăit o felie de pâine prăjită, Ana mi-a cerut să culc crucea naufragiului lângă ea și a început să se roage, privind fix tavanul și suportii din lemn ce-i asigurau echilibrul, folosindu-și, poate, propria fantezie pentru a desena imaginile Apocalipsei care pândeau orașul.

În dimineața de 14 septembrie, meteorologii au anunțat miracolul: Iván cotise în sfârșit spre nord, dar atât de mult la vest de zona prevăzută, încât abia izbutise să atingă ușor extremitatea apuseană a insulei, fără a provoca distrugerii majore. După cât părea, uraganul se milostivise de numeroasele calamități pe care noi le acumulaserăm deja, și ne lăsase deoparte, convins că trecerea lui prin țară fusese un exces al providenței.

Epuizată de atâtea rugăciuni, cu stomacul răvășit de inaniție, dar satisfăcută de ceea ce considera o victorie personală, Ana a adormit după ce a ascultat confirmarea acelu capriciu cosmic, iar pe rictusul devenit o obișnuință a buzelor ei s-a suprapus ceva foarte asemănător unui surâs. Respirația, găfăită atâtea zile la rând, i s-a liniștit și, împreună cu mângâierile pe care degetele ei le dădeau blăniței lui Truco, acelea au fost, pentru alte două zile, singurele semne că încă mai era în viață.

Pe 16 septembrie, aproape de căderea nopții, pe când uraganul începea să slăbească pe teritoriul nord-american

și să-și piardă forța deja slăbită în vânturi, Ana a pus capăt mângâierilor pe care le dădea câinelui nostru și, câteva minute după aceea, n-a mai respirat. În sfârșit se odihnea, vreau să cred, în pacea eternă.

La momentul potrivit veți înțelege de la ce vine toată această poveste, care nu-i a vieții mele, deși este, totuși, dat fiind că începe cum începe. Și chiar dacă încă nu știți cine-s eu și nici n-aveți habar ce vă voi relata, poate că ați priceput ceva: Ana a fost cineva foarte important pentru mine. Într-atât încât, în bună măsură, această poveste există prin ea, în alb și negru, vreau să zic.

Ana mi-a ieșit în cale într-unul dintre acele momente, atât de frecvente, când mă bălângăneam pe buza unei prăpăstii. Glorioasa Uniune Sovietică își lansase deja horcăielile și peste noi începeau să cadă razele crizei ce urma să devasteze Cuba în anii 1990. După cum era previzibil, una dintre primele consecințe ale dezastrului național fusese închiderea din lipsă de hârtie, cerneală și electricitate a revistei de medicină veterinară unde eram, de secole, corector. Asemenea zecilor de lucrători din presă, de la linotipiști la redactori-șefi, nimerisem într-un atelier de produse artizanale unde se presupunea că aveam să ne dedicăm, pentru o perioadă nedefinită, realizării de macrameuri și ornamente din semințe lăcuite pe care, o știam cu toții, nimeni n-ar putea și nici n-ar îndrăzni să le cumpere. La trei zile după ce ajunsesem la noua și inutila mea destinație, fără ca măcar să mă fi învrednicit să cer lichidarea, am fugit din acel stup de albine furioase și frustrate și, grație prietenilor mei medici veterinari, ale căror texte le revizuisem ori le rescrisesem de atâtea ori, în scurtă vreme am devenit un soi de ajutor

ubicuu în pe atunci foarte paupera clinică a Facultății de Medicină Veterinară a Universității din Havana.

Uneori am impresia că tot acel montaj de hotărâri mondiale, naționale și personale (se vorbea chiar și de „sfârșitul istoriei“, tocmai când abia începeam să ne facem o idee despre ce fusese istoria secolului XX) n-a urmărit decât ca eu s-o primesc, la capătul unei zile ploioase, pe tânăra disperată care, purtând în brațe un *poodle* zbârlit, se prezentase cu hainele șiroind la clinică și mă rugase să-i salvez câinele, chinuit de o ocluzie intestinală. Cum trecuse de ora patru, iar medicii o șterseseră deja, i-am explicat tinerei (ea și câinele tremurau de frig și, văzându-i, am simțit că vocea nu voia să mi se materializeze) că acolo nu se putea face nimic. A izbucnit în plâns: câinele ei murea, mi-a zis, cei doi veterinari care îl consultaseră n-aveau anestezic pentru a-l opera, și cum nu erau *guaguas*¹ în oraș, ea venise pe jos prin ploaie și cu câinele în brațe din cartierul Habana Vieja, iar eu *trebuia* să fac ceva, pentru numele lui Dumnezeu. Ceva? Încă mă mai întreb cum a fost posibil să fi îndrăznit, sau dacă în realitate eu dorisem să îndrăznesc, dar după ce i-am explicat fetei că nu eram veterinar și i-am cerut să scrie pe hârtie și să semneze o cerere, scutindu-mă de orice răspundere, muribundul Tato a devenit primul meu pacient în domeniul chirurgical. Dacă Dumnezeuul invocat de fată a hotărât vreodată să ocrotească un câine, atunci a făcut-o în acea după-amiază, deoarece operația, despre care citisem atâtea și la care asistasem de nenumărate ori, a fost în practică un succes...

Din punctul meu de vedere, Ana era femeia de care aveam cea mai mare nevoie ori care îmi convenea cel

¹ În argou havanez, autobuze

mai puțin în acel moment: avea cu cincisprezece ani mai puțin decât mine și prea puține pretenții materiale, era o gospodină execrabilă și risipitoare, pasionată de câini și cu un straniu simț al realității, ceea ce o făcea să treacă de la ideile cele mai halucinante la deciziile cele mai ferme și raționale. Încă de la începutul legăturii noastre avusese capacitatea de a mă face să simt că o căutam de mulți ani. De aceea nu m-am mirat când, câteva săptămâni după pașnice și foarte satisfăcătoare raporturi sexuale începute în chiar ziua când m-am dus acolo unde Ana locuia cu o amică, pentru a-i injecta un ser lui Tato, fata și-a înghesuit lucrurile în două rucsacuri și, cu o cutie cu cărți și al său *poodle* restabilit, a renunțat la cartela de alimente și s-a instalat în micuțul meu apartament igrasios și deja plin de fisuri din Lawton.

Asediați de foame, pene de curent, devalorizarea salariilor și transportul paralic – printre multe alte rele –, Ana și cu mine am trăit o perioadă de extaz. Faptul că amândoi eram slabi, potențat de lungile noastre deplasări cu bicicletele chinezești ce ne fuseseră vândute la locurile de muncă, ne-a transformat în ființe aproape eterice, un soi de mutanți capabili totuși să ne consumăm pentru a face dragoste, a sta la taifas ceasuri la rând și a citi ca disperații – Ana, poezie; eu, după o pauză enormă, tot romane. Au fost ani ce păreau ireali, trăiți într-o țară întunecoasă și molcomă, călduroasă fără răgaz, care se prăbușea zi de zi, dar nu până în cavernele comunității primitive, care ne pândeau. Au fost însă și ani în care nici măcar lipsurile cele mai devastatoare nu ne-au putut stinge Anei și mie bucuria de a trăi alături unul de celălalt, ca naufragiații care se leagă între ei pentru a se salva sau a pieri împreună.

Mai presus de foamea și lipsurile materiale de tot felul care ne asaltau – deși între noi le consideram exterioare și inevitabile, și ca atare străine –, unicele episoade personale pe care le-am trăit cu tristețe în acea epocă au fost revelația polinevrozei avitaminoase de care a început să sufere Ana și, mai târziu, moartea lui Tato, la șaisprezece ani împliniți. Pierderea aceluia *poodle* mi-a afectat într-atât soția, că, două săptămâni mai târziu, am încercat să îndrept situația, aducând acasă un mic maidanez râios, pe care Ana a început imediat să-l strige Truco, fiindcă se pricepea să se ascundă, și să-l trateze și să-l hrănească cu porții ciupite din neînsemnatele noastre rații de supraviețuitori.

Ana și cu mine atinseserăm un nivel atât de sanguin de compenetrație, încât, într-o noapte cu pană de curent, cu foamea abia ațipită, cu neliniști și vipie (oare cum e cu puțință ca pe blestemata aia de căldură chiar și luna să lumineze întotdeauna mai puțin decât înainte?), am început, de parcă îmi îndeplineam doar o necesitate naturală, să-i relatez istoria întâlnirilor pe care, în urmă cu paisprezece ani, le avusesem cu personajul pe care chiar din ziua când îl cunoscusem l-am numit „bărbatul care iubea câinii”. Până în noaptea când, aproape brusc și necontrolat, am hotărât să-i povestesc Anei acea istorie, nu dezvăluisem nicicând nimănui ce vorbisem cu acel om, și cu atât mai puțin că nutream dorința amânată, reprimată și de multe ori uitată în toți acești ani de a scrie povestea pe care el mi-o încredințase. Pentru ca ea să-și facă o idee cât mai exactă despre cum mă afectase apropierea de acel bărbat și despre supărătoarea istorie de ură, minciună și moarte pe care mi-o încredințase, i-am dat chiar să citească niște însemnări pe care cu câțiva ani în urmă, din ignoranța în care pluteam în acel moment și aproape contra propriei mele

mai puțin în acel moment: avea cu cincisprezece ani mai puțin decât mine și prea puține pretenții materiale, era o gospodină execrabilă și risipitoare, pasionată de câini și cu un straniu simț al realității, ceea ce o făcea să treacă de la ideile cele mai halucinante la deciziile cele mai ferme și raționale. Încă de la începutul legăturii noastre avusese capacitatea de a mă face să simt că o căutam de mulți ani. De aceea nu m-am mirat când, câteva săptămâni după pașnice și foarte satisfăcătoare raporturi sexuale începute în chiar ziua când m-am dus acolo unde Ana locuia cu o amică, pentru a-i injecta un ser lui Tato, fata și-a înghesuit lucrurile în două rucsacuri și, cu o cutie cu cărți și al său *poodle* restabilit, a renunțat la cartela de alimente și s-a instalat în micuțul meu apartament igrasios și deja plin de fisuri din Lawton.

Asediați de foame, pene de curent, devalorizarea salariilor și transportul paralic – printre multe alte rele –, Ana și cu mine am trăit o perioadă de extaz. Faptul că amândoi eram slabi, potențat de lungile noastre deplasări cu bicicletele chinezești ce ne fuseseră vândute la locurile de muncă, ne-a transformat în ființe aproape eterice, un soi de mutanți capabili totuși să ne consumăm pentru a face dragoste, a sta la taifas ceasuri la rând și a citi ca disperații – Ana, poezie; eu, după o pauză enormă, tot romane. Au fost ani ce păreau ireali, trăiți într-o țară întunecoasă și molcomă, călduroasă fără răgaz, care se prăbușea zi de zi, dar nu până în camerele comunității primitive, care ne pândeau. Au fost însă și ani în care nici măcar lipsurile cele mai devastatoare nu ne-au putut stinge Anei și mie bucuria de a trăi alături unul de celălalt, ca naufragiații care se leagă între ei pentru a se salva sau a pieri împreună.

Mai presus de foamea și lipsurile materiale de tot felul care ne asaltau – deși între noi le consideram exterioare și inevitabile, și ca atare străine –, unicele episoade personale pe care le-am trăit cu tristețe în acea epocă au fost revelația polinevrozei avitaminoase de care a început să sufere Ana și, mai târziu, moartea lui Tato, la șaisprezece ani împliniți. Pierderea aceluia *poodle* mi-a afectat într-atât soția, că, două săptămâni mai târziu, am încercat să îndrept situația, aducând acasă un mic maidanez râios, pe care Ana a început imediat să-l strige Truco, fiindcă se pricepea să se ascundă, și să-l trateze și să-l hrănească cu porții ciupite din neînsemnatele noastre rații de supraviețuitori.

Ana și cu mine atinseserăm un nivel atât de sanguin de compenetrație, încât, într-o noapte cu pană de curent, cu foamea abia ațipită, cu neliniști și vipie (oare cum e cu puțință ca pe blestemata aia de căldură chiar și luna să lumineze întotdeauna mai puțin decât înainte?), am început, de parcă îmi îndeplineam doar o necesitate naturală, să-i relatez istoria întâlnirilor pe care, în urmă cu paisprezece ani, le avusesem cu personajul pe care chiar din ziua când îl cunoscusem l-am numit „bărbatul care iubea câinii”. Până în noaptea când, aproape brusc și necontrolat, am hotărât să-i povestesc Anei acea istorie, nu dezvăluisem nicicând nimănui ce vorbisem cu acel om, și cu atât mai puțin că nutream dorința amânată, reprimată și de multe ori uitată în toți acești ani de a scrie povestea pe care el mi-o încredințase. Pentru ca ea să-și facă o idee cât mai exactă despre cum mă afectase apropierea de acel bărbat și despre supărătoarea istorie de ură, minciună și moarte pe care mi-o încredințase, i-am dat chiar să citească niște însemnări pe care cu câțiva ani în urmă, din ignoranța în care pluteam în acel moment și aproape contra propriei mele

voințe, nu mă putusem împiedica să le consemnez. De cum a terminat de citit, Ana m-a fixat cu privirea până ce greutatea ochilor ei negri – ochi care întotdeauna păreau să fie tot ce-avea trupul ei mai viu – a început să-mi usture pielea, și în cele din urmă mi-a spus, cu înspăimântătoare convingere, că nu pricepea cum era cu puțință ca eu, tocmai eu, să nu fi pus într-o carte istoria pe care Dumnezeu o lăsase în calea mea. Dar eu am privit-o drept în ochi – chiar în cei pe care acum îi rod viermii – și i-am dat răspunsul pe care mi-l ascunsesem de atâtea ori, dar singurul pe care, fiind vorba de Ana, i-l puteam încredința:

–N-am scris de frică.

2

Ceața înghețată a înghițit profilul ultimelor magherițe, și caravana a intrat încă o dată în neaua amețitoare și anxioasă, lipsită de puncte de sprijin și orizonturi. Și chiar atunci Lev Davidovici a izbutit să priceapă de ce, încă de la originea timpurilor, locuitorii aceluia colț aspru de lume perseverează în adorarea pietrelor.

Cele șase zile în care polițiștii și exilații călătoriseră de la Alma Ata la Frunze, traversând stepele înghețate din Kârgâzstan, învăluți în albul absolut unde se pierdeau noțiunile timpului și distanțelor, îl ajutaseră să descopere ce neglijabile erau toate orgoliile omenești și care era dimensiunea exactă a lipsei lor de semnificație cosmică în fața puterii esențiale a celor eterne. Valurile de zăpadă, care se prăbușeau din cerul unde se făcuseră nevăzute urmele soarelui și amenințau să înghită tot ceea ce ar fi îndrăznit să le sfideze demolatoarea persistentă, se dovedeau a fi o forță de neîmblânzit, pe care nimeni n-o putea înfrunța; așa ceva se petrece când un simplu copac, profilul unui munte, strunga înghețată a unui râu ori un simplu bolovan din inima stepei se transmută în ceva atât de notabil încât devine obiect de venerație: nativi din acele deșerturi ancestrale